

Referat fra tur til Hedmark 12.-13. september 2023

«Endelig», sa styret i historielaget tidligere i år. «Nå blir det tur med overnatting og spennende program.» En forespørsel ble rettet til vår tidligere, mangeårige leder og æresmedlem Aud-Marit Lillehof, og hun sa seg umiddelbart villig til å bistå i planlegging og arrangering av en tur over to dager. Valget falt på Hedmark, og hun la fram en reiserute med varierte og spennende historiske besøk i Stange, Hamar, Brumunddal og Rudshøgda, og sist, men ikke minst, besøk og omvisning i Eidsvollsbygningen.

Vi fikk fint turvær på avreisedagen og dro fra Hof kl. 09.00, til sammen 31 deltagere med buss-sjåfør Jon fra selskapet Brandsgård AS i Sande. Aud-Marit Lillehof, reisevant og lommekjent langs reiseruta, informerte om steder vi passerte, godt supplert av den erfarne sjåføren, som også hadde mye å fortelle underveis.

Vårt første stopp var Atlungstad Brenneri AS på Ottestad i Stange, nær Hamar. Der ble vi tatt vel imot av guiden Arve Fossum, som skulle ta oss med på omvisning på Atlungstad Brenneri. Han viste seg å være en gudbenådet underholder og historieforteller i tillegg til å være fagmann og kjenner av alt som hadde med produksjonen i brenneriet å gjøre. Vi ble tatt med på en omvisning der vi fulgte potetens gang fra jord til bord, hvor sluttproduktet er norsk, fatmodnet akevitt. Underveis fikk vi med oss brenneriets historie og norsk industri- og akevittshistorie.

Omviser og historieforteller Arve Fossum.

Edle dråper i fint glass.

Litt informasjon fra nettsiden til «Atlungstad Brenneri» tas med:

«Bygningen til brenneriet ble oppført av rød teglsten fra lokale teglverk. I 1864 ble brenneriet rammet av brann. De gamle murveggene kunne brukes på nytt, og i 1866 ble brenneriet gjenoppbygd. I 1911 ble brenneribygningen utvidet og anlegget består nå av potetmottak, et 15 meter høyt sprit- og destillasjonsapparat, frørenseri og akevittlager. Bygningene har i tillegg kontor- og møtelokaler, hvor man har tatt vare på inventar og møblement, og som dermed gjør at det fremstår som et levende museum. I 2011 kjøpte Atlungstad Brenneri AS anlegget fra Norske Potetindustrier. Samme høst ble det satt i gang prøveproduksjon på nesten 12 000 liter sprit. Brenneriet ble opprettet som industrielt kulturminne i 2013, og i samarbeid med Arcus AS ble produksjonen av akevitt startet opp igjen i 2014».

Etter endt besøk i de gamle kjellerlokalene og lagrene fulle av velvoksne tønner med godt lagret råmateriale, ble vi servert en velsmakende lunsj i byggets selskapslokaler. En smak av det lokale produktet var også tilgjengelig for de som ønsket det.

Domkirkeodden på Hamar var neste post på programmet. Der møtte guiden Ole oss, iført tidsriktig påkledding, en type munkedrakt fra middelalderen. Han tok oss med på en

Ole, omviser i munkedrakt.

middelalderomvisning som omfattet en vandring i ruinene av det store anlegget. I sine velmaktsdager besto det av den staselige Hamarkatedralen, biskopens borg, kloster, hospital og skole. Hamar var et viktig administrativt sentrum i middelalderen, det eneste av sitt slag i innlandet, og på Domkirkeodden regjerte biskopen. På 1500-tallet gikk byen til grunne og store deler av borgen og domkirken ble med det ødelagt. I dag er domkirkeruinene innlemmet i et moderne arkitektonisk bygg, en glasskatedral, som er mye besøkt og benyttet til konserter og andre arrangementer.

Domkirkeruinene er overbygd med hvit seilduk.

Turen gikk etter besøket på Domkirkeodden til Brumunddal og Wood hotell, kanskje bedre kjent som Mjøstårnet. Hotellet ligger flott til ved Mjøsas breidd med vid utsikt over Brumunddal og områdene rundt. Hotellet er bygd i tre, i hele 18 etasjer og er et ruvende landemerke, synlig på langt hold.

En velsmakende middag ble servert oss i husets spisesal. Mange benyttet anledningen til å ta heisturen opp til 18. etasje for å nyte utsikten over Mjøsa og den flott anlagte Mjøsparken rett ved hotellet.

Dagen etter var reisefølget klart for neste post på reiseruta, Rudshøgda med Prøysenhuset og Prøysenstua. Vi ankom via «Præstvegen» inn på området, og der ventet Jane, kledd i et tidsriktig femtitallsantrekk med en blomstrete kjole og med flate sko. Det var nesten som hun kom rett ut av en av Alf Prøysens mange fortellinger om «jinter» han har skrevet om. Vi ble geleidet fram til Prøysenhuset, der Alf Prøysen hadde sin oppvekst. Da vi var vel installert i den vesle stua, fortalte hun om familien Prøysen og om husmannsgutten Alf og hans innholdsrike livsreise, som førte til at han ble en av våre mest folkekjære forfattere. Jane viste seg å være en fantastisk forteller og formidler. Hun fikk oss att på til med på allsang av alle versene i sangen «Lille måltrost» og også til å synge med i refrenget på sangen «Du skal få en dag i mårå». Hun kalte oss til alles fornøyelse for Hof sangkor.

Guiden Jane i Prøysenstua.

«Prestvægen» og Prøysenstua.

Nær vegg i vegg med Prøysenstua fikk vi se den lille «hytta» som Alfs foreldre, Olaf og Julie Prøysen, brukte som bolig på sine eldre dager. Dette var den velkjente Moelvenbrakka innredet som bolig.

På området besøkte vi også Prøysenhuset, et nasjonalt kulturhus som skal minne, hedre og aktualisere Alf Prøysens forfatterskap. Her arrangeres teaterforestillinger, konserter, festivaler og omvisninger. Kulissene til spillefilmen «Den vesle bygda som glømt at det var jul» er gjenoppført inne i bygget og er slik blitt en publikumsarena for ulike tilstelninger.

Filmkulissene inne i Prøysenhuset.

«Hompetitten, hompetatten, hompetutten. teia».

Etter det innholdsrike besøket på Rudshøgda gikk turen til Eidsvoll og Eidsvollsbygningen. Etter lunsj i kafé Standpunkt ble vi geleidet av våre to guider fram til den staselige og velkjente Eidsvollsbygningen, «det norske demokratiets vugge». Vi ble alle samlet i den velkjente «Riksforsamlingssalen», møtesalen for grunnlovsforsamlingen våren 1814.

En av guidene holdt der et foredrag kalt «Seks uker som formet Norge». Det er en velkjent historie for de fleste, men kan gjerne høres om igjen. Gruppen ble deretter delt i to, og vi ble tatt med på en omvisning i de mange flotte rommene, som etter mange års omfattende

Lydhør forsamling under foredrag i Riksforsamlingssalen.

restaureringsarbeider systematisk er tilbakeført til slik bygget var i 1814. Til og med kjelleren er rekonstruert, og interiørene har over det hele fått tilbake, så langt som mulig, opprinnelig dekor og farger. Huset er holdt i den nyklassisistiske stilen det hadde opprinnelig.

En velfortjent takk til de to kunnskapsrike og flinke guidene som tok oss rundt i bygget!

Eidsvollbygningen.

Avreisen fra Eidsvoll ble en smule forsinket, men takket være vår dyktige sjåfør Jon ankom vi Hof nesten etter oppsatt program. En stor takk til Aud-Marit for dyktig og grundig planlegging, god informasjon underveis og en flott gjennomført tur.

Anne Kristine Høstmælingen